

Поляруш Євген Валерійович,

аспірант,

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв orcid.org/0000-0002-3940-100X

evg.val.pol@gmail.com

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Стратегія державного управління має будуватися на системному соціокультурному аналізі всіх видів ресурсів, з метою правильного прогнозування, проектування, планування діяльності організацій, галузей та суспільства в цілому. Структура управлінської системи повинна бути заснована на системах соціально-культурної аналітики всіх складових переговорів, з огляду на боротьбу, у плані роботи організації і суспільства в цілому.

Сучасні загальносвітові дискусії в галузі культурної політики сприяли утвердженню нового погляду на роль культури, на її зв'язок із економікою та державою. Ця проблематика активно розробляється ЮНЕСКО і має два основні аспекти. По-перше, це аналіз можливостей державної підтримки культури, включаючи культурну спадщину, освіту, мистецтво, проблеми законодавства, фінансування, управління. По-друге, це забезпечення культурі місця у програмах усіх рівнів, орієнтованих на людський розвиток, освіту, наукові дослідження, комунікацію, екологію, соціальну єдність.

Соціально-політичні трансформації українського суспільства останніх десятиліть докорінно змінили зміст та принципи культурної політики. Демократизація української держави збільшила кількість суб'єктів та акторів, залучених у культуротворчу діяльність та управління культурою. Демократизація забезпечує більш високий рівень рівних можливостей у культурі, надає ширший вибір у споживанні культурних цінностей. Розглянемо проблему пріоритетів культури в ідеології, політиці та розвитку суспільства загалом, а також у зв'язку з розвитком ідей служіння вітчизні, патріотизму, гуманізму.

Ключові слова: теорія культури, соціально-культурний розвиток, міжнародне культурне співробітництво, світовий соціокультурний простір, соціально-культурна політика, масштабні управлінські технології, програмування, проектування, впровадження інновацій, система стратегічного управління підготовки та перепідготовки кадрів.

Polyarush Evgeny,

Postgraduate Student,

National Academy of Culture and Arts Management

orcid.org/0000-0002-3940-100X

evg.val.pol@gmail.com

SOCIO-CULTURAL DEVELOPMENT OF THE DNIPROPETROV REGION: A CULTURAL ANALYSIS

The strategy of public administration should be based on a systematic socio-cultural analysis of all types of resources, with the aim of correctly forecasting, designing, planning the activities of organizations, industries and society as a whole. The structure of the management system should be based on the systems of socio-cultural analysis of all the components of negotiations, taking into account the struggle, in terms of the work of the organization and society as a whole.

Modern global discussions in the field of cultural policy contributed to the establishment of a new view on the role of culture, on its connection with the economy and the state. This issue is being actively developed by UNESCO and has two main aspects. First, it is an analysis of the possibilities of state support for culture, including cultural heritage, education, art, issues of legislation, financing, management. Secondly, it is ensuring a place for culture in programs of all levels, focused on human development, education, scientific research, communication, ecology, social unity.

The social and political transformations of Ukrainian society in recent decades have fundamentally changed the content and principles of cultural policy. The democratization of the Ukrainian state has increased the number

of subjects and actors involved in cultural activities and cultural management. Democratization ensures a higher level of equal opportunities in culture, provides a wider choice in the consumption of cultural values. Let's consider the problem of cultural priorities in ideology, politics and the development of society in general, as well as in connection with the development of the ideas of service to the homeland, patriotism, and humanism.

Key words: theory of culture, socio-cultural development, international cultural cooperation, world socio-cultural space, socio-cultural policy, large-scale management technologies, programming, design, implementation of innovations, system of strategic management of personnel training and retraining.

Вступ. Актуальною стратегічною проблемою сучасного світу є досягнення сталого соціально-культурного розвитку. Ця проблема розглядається як міжнародними організаціями, так і національними організаціями. Головною рушійною силою людського розвитку є культура. Міжнародне культурне співробітництво охоплює всі види інтелектуальної та творчої діяльності у соціально-культурній сфері. Зарубіжні держави розвивають усі галузі соціокультурного простору, забезпечуючи гармонійну рівновагу між технічним та морально-інтелектуальним прогресом людства. Діалог культур та цивілізацій – спосіб досягнення взаєморозуміння, забезпечення стабільності всередині країни та створення зовнішніх умов для мирного розвитку держави, зростання її міжнародного авторитету та розширення взаємовигідної співпраці з іншими країнами (Кримчок, 2021, с. 55).

Взаємозбагаченню культур сприяє нова інформаційна культура, яка розширила світовий соціокультурний простір. Формування єдиного глобального соціокультурного простору має гармонійно поєднувати в собі самотність культури та регулювати різні інтереси, потреби, іншими словами, сприяти підготовці та прийняттю правильних економічних, соціальних рішень, які забезпечують соціально-культурний розвиток світової спільноти.

Питання соціально-культурного розвитку Дніпропетровської області стає особливо актуальним у контексті постійних змін в суспільстві та стрімкого технологічного розвитку. Це важливе завдання, що включає не лише розширення культурних можливостей, але й поліпшення якості життя громадян, утвердження соціальних зв'язків та встановлення високих стандартів етичності, визначальної для збереження ідентичності регіону та його процвітання. Соціально-культурний розвиток є ключовим елементом для створення стійкого та гармонійного суспільства, а його важливими складовими є: збереження культурної спадщини, створення

механізмів для збереження та популяризації історії, мови, традицій та мистецтва регіону, формування національного самовизначення та сприяння зміцненню єдності суспільства, розвиток освіти та культурних ініціатив, розвиток музеїв, театрів, бібліотек, а також організація культурних заходів, формування місцевої ідентичності.

Стратегічні напрями соціокультурного розвитку регіону.

Стрімко мінливий соціально-культурний контекст, прискорення процесів глобалізації, перерозподіл пріоритетів, активне вторгнення масової культури та культурних індустрій, інформаційні вибухи, чітке усвідомлення культури як неодмінного чинника розвитку – все це створило ґрунт для формування принципово нового розуміння державного управління соціокультурною сферою.

Талькотт Парсонс ідентифікує чотири механізми еволюції соціальних систем та спільнот:

- механізм диференціації, при якому соціальні системи розкладаються на більш спеціалізовані за своїми елементами та функціями.
- механізм зростання адаптивності до зовнішнього середовища, який виникає внаслідок диференціації соціальних систем дії.
- механізм інтеграції, який забезпечує включення нових систем соціальної дії в суспільство.
- механізм ціннісної генералізації, що полягає у формуванні нових ідеалів, цінностей, норм поведінки та їх перетворенні в масові явища.

Важливе значення у функціонуванні цих механізмів відводиться культурі, яка має «надординарну інтеграційну техніку системи дій». Іншими словами, культура визначає сутність та якість взаємодій між соціальними агентами, інтегрує індивіда в соціальну систему, проникає в усі інші системи та підсистеми, була їхньою органічною частиною, а також може існувати самостійно у формі знань, ідей, цінностей та норм (Горпинич, 2019).

Активно відбуваються у світі та Україні соціально-культурні зміни, які свідчать про зростання ролі регіонів, про необхідність їхнього самостійного суспільного та культурного розвитку. Стратегія державного управління має будуватися на системному соціокультурному аналізі всіх видів ресурсів, з метою правильного прогнозування, проектування, планування діяльності організацій, галузей та суспільства в цілому.

Сучасна світова практика свідчить про те, що складні завдання найбільш успішно можуть бути вирішені спільними творчими зусиллями державних структур, неурядових організацій, партнерством суб'єктів, що беруть участь, населення у розробці та реалізації програм, проектів місцевого соціально-культурного розвитку (регіонів, міст, районів, станиць), що відповідають спільним інтересам.

Соціально-культурне різноманіття українських областей вимагає врахування різних аспектів самоорганізації в перетворювальних процесах. На сучасному етапі державного управління у сфері культури дослідниками вже не протиставляються управлінське регулювання з боку різних суб'єктів та самоорганізації як напрямку діяльності, оскільки після спаду кризи нашого суспільства не важко безпомилково визначити механізми ефективної держави.

Сьогодні ніхто не відмовляється від масштабних управлінських технологій, від цілепокладання, програмування, проектування та впровадження інновацій як інструментів культурної політики. Серед управлінських технологій, що повністю відповідають сучасним вимогам, слід виділити управління організацією культури на основі принципів стратегічного управління. Це передбачає широке застосування маркетингових технологій.

Децентралізація управління представлена державним, неурядовим, комерційним установам культури державного, регіонального та муніципального рівня право на свободу у визначенні змісту та пріоритетних напрямів соціально-культурної діяльності (культурне творення, міжрегіональний культурний обмін, збереження національних культур, спільна розробка та реалізація соціально-культурних проектів і т.д.). Так, Приходько О.М. відзначає можливість, за умови чіткого визначення перспектив соціально-культурного розвитку

регіону, постановки яasnих цілей та пріоритетних завдань, адресного провадження соціально-культурної діяльності, створення організаційно-управлінського механізму регулювання цієї діяльності. Її ефективність залежить від постійної опори на службу моніторингу стану об'єкта управління, що відстежує за спеціально розробленими показниками нормальні, процеси, що відхиляються та проблемно утворюють, наслідки реалізації цілеспрямованих впливів на соціокультурне середовище (Приходько, 2022, с. 71).

Слід зазначити, що можливості наукового забезпечення діяльності у галузі соціально-культурної політики та державного управління використовуються не повністю. Не в усіх владних структурах присутня наукоємна соціально-проектна ланка, в обов'язки якої зазвичай входить розробка стратегії соціально-культурного розвитку регіону, орієнтованої на облік життєвих реалій соціально-відтворювального процесу та на цілі, сформульовані в програмі на основі нормативного прогнозу. У ході такого проектування розробляється стратегія їх досягнення, оцінки наявних для цього ресурсів, а також соціально значущих наслідків від намічених змін. Довгострокові програми та поточні плани соціально-культурного розвитку регіону мають ґрунтуватися на проблемно-цілевих проектних розробках.

Використання в соціально-культурному управлінні принципу програмності дозволяє ефективно ув'язувати механізми взаємодії різних рівнів управління в єдину конструкцію, дає можливість трансформувати елементи адміністративно-бюрократичної моделі управління соціально-культурними процесами, що зберігаються ще, підвищити ефективність як управління, так і самої діяльності з нарощування соціально-культурного потенціалу в регіонах (Поляков, 2022, с. 13).

Однією з важливих складових формування системи стратегічного управління є аналіз соціокультурної ситуації, що склалася. Цей аналіз є початковим і абсолютно необхідним етапом створення системи стратегічного управління в галузі культури. При розробці та реалізації програм та проектів соціально-культурного розвитку регіону необхідно здійснювати соціальний та культурний аналіз місцевих умов, який обов'язково має ґрунтуватися на результатах

проведення різноманітних маркетингових досліджень за різними аспектами соціально-культурної діяльності: складання короткострокових та середньострокових прогнозів зміни соціокультурної ситуації; з'ясування тенденцій зміни уподобань споживачів соціально-культурних послуг; аналізу діяльності конкурентів; вивчення кон'юнктури ринку, потенціалу та кваліфікації кадрів та ін.

Невід'ємною частиною системи стратегічного управління є коригування обраної стратегії. В економічному, політичному, соціокультурному, науково-технічному, демографічному середовищі постійно відбуваються зміни, які слід враховувати в реалізації управлінських технологій. Саме тому необхідне внесення своєчасних змін до поточних та перспективних планів організацій соціально-культурної сфери.

Надзвичайно актуальною є проблема з підготовки та перепідготовки кадрів державного управління на регіональному, особливо на місцевому рівні.

Прискорення динаміки соціально-культурного розвитку регіону сприяє застосування проектних технологій. Подібна практика набуває все більшого поширення. Соціально-культурне проектування – це сучасний спосіб управління культурою в цілому, окремими її галузями та конкретними установами. Розробка соціально-культурних проектів та програм дозволяє реально оцінити та використати внутрішній культурний потенціал областей України (Моштаківа, 2021, с. 10).

Дніпропетровська область як повноправний учасник соціально-культурного розвитку країни визначає власну стратегію розвитку та покликана здійснювати правове, фінансове забезпечення всієї галузі та розробляти стратегічну лінію її розвитку.

Завдяки підтримці Адміністрації Дніпропетровської області за останні роки вдалося суттєво зміцнити матеріальну базу соціально-культурної сфери. Діюча система підготовки та перепідготовки фахівців галузі культури, а також підтримки діячів культури та мистецтва талановитої молоді дозволяє закріпити у м. Дніпро творчі кадри. Встановлюються соціальні надбавки до посадових окладів робітникам державних установ, заохочення за внесок у розвиток культури окремим категоріям працівників державних, театральних-концертних установ

галузі. На території міста щорічно проводяться міжнародні, всеукраїнські та регіональні фестивалі та конкурси у сфері культури та мистецтва. Вироблено та вдосконалюється система проведення крайових оглядів-конкурсів, фестивалів професійного та самодіяльного мистецтва. Стійко розвивається система науково-методичного забезпечення діяльності культурно-дозвільних установ, удосконалюється система їх інформаційного обслуговування (Малімон, 2021, с. 17).

Концептуальною основою стратегії діяльності методичних служб у соціокультурній сфері Дніпропетровської області є аналітична робота, його проблемно-цільова орієнтація, спрямованість на вирішення конкретних територіальних проблем та практичних питань.

У той же час недосконалість ринкових відносин має негативний вплив на розвиток культури та мистецтва, вимагає виборчої підтримки суспільно значущих творчих проектів, концентрації засобів для охоронно-рятувальних, консерваційних та реставраційних робіт на об'єктах історико-культурної спадщини. Державної підтримки потребують митці, творчі організації та спілки.

Процеси інформатизації сучасного життя вимагають від закладів культури, мистецтва та кінематографії краю впровадження інформаційних технологій, удосконалення каналів зв'язку з метою більш оперативного та якісного задоволення інформаційних запитів відвідувачів. Для впровадження комп'ютерних технологій, програмного забезпечення, застосування нових носіїв інформації необхідні значні кошти, підготовка та перепідготовка фахівців. Підвищуються вимоги до створення безпечних умов при зберіганні та використанні бібліотечних та музейних фондів, забезпечення безпеки глядачів та учасників масових заходів (Приходько, 2021, с. 88).

Наразі у Дніпропетровській області діє Цільова соціальна комплексна програма розвитку фізичної культури і спорту Дніпропетровської області до 2024 року.

Ця програма стала основним програмним документом для органів виконавчої влади та муніципальних органів культури, відомств, установ, організацій, діяльність яких спрямована на вирішення проблем зі збереження, створення, розповсюдження культурних цінностей.

Позитивні результати її виконання свідчать про те, що роботу в даному напрямку необхідно продовжувати буде і надалі (Карлова, 2022, с. 57–58).

Також було схвалено Регіональну цільову соціальну програму «Молодь Дніпропетровщини» на 2022-2026 роки. Вона спрямована на досягнення стратегічних цілей соціально-культурного розвитку області та як основні пріоритети висувала:

- розвиток мистецтва;
- розвиток народної творчості та організації дозвілля населення;
- стимулювання діяльності творчих організацій та спілок;
- духовно-моральне, естетичне, патріотичне та фізичне виховання дітей та молоді;
- збереження історико-культурної спадщини;
- інформаційне забезпечення;
- кадрове забезпечення;
- технічне та технологічне оснащення державних організацій культури;
- ознаменування пам'ятних дат;
- забезпечення підтримки прокатів та просування фільмів;
- підтримка сільських установ культури;
- створення та розвиток інфраструктури культурного туризму;
- сприяння та підтримка міжнародних соціокультурних зв'язків.

Особливого значення сьогодні набуває вдосконалення податкової політики в галузі культури, спрямоване на стимулювання розвитку галузі культури за допомогою встановлення пільгових тарифів для установ соціально-культурної сфери, а також залучення до цього сектору додаткових асигнувань (Болебруха, 2016, с. 8).

Важливими факторами розвитку галузі культури у Дніпропетровській області стануть динамічна міжнародна співпраця, пошуки її нових форм та моделей – із метою створення об'єктивної картини сучасної соціокультурної ситуації; пропаганди культури народів, етнічних груп, що мешкають на території області та за кордоном; встановлення та розвитку культурних зв'язків з країнами далекого та ближнього зарубіжжя.

Пріоритетними напрямками міжнародних культурних обмінів є виставкова діяльність; гастрольна діяльність професійних

та самодіяльних творчих колективів, окремих виконавців; підготовка та стажування кадрів працівників культури; організація та проведення міжнародних конференцій, творчих зустрічей із зарубіжними колегами та спільний пошук оптимальних моделей розвитку єдиного соціокультурного простору.

Керуючись законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки», урахувавши висновки й рекомендації постійної комісії обласної ради з питань соціально-економічного розвитку області, бюджету та фінансів, обласна рада вирішила:

1. Затвердити Стратегію регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року.

2. Затвердити План реалізації Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року на 2021 – 2023 роки.

3. Рекомендувати органам місцевого самоврядування області забезпечити приведення місцевих стратегій розвитку відповідно до Стратегії.

4. Рекомендувати структурним підрозділам облдержадміністрації – замовникам програм привести чинні та проекти нових регіональних цільових програм відповідно до пріоритетів та операційних цілей Стратегії.

5. Координацію роботи щодо виконання цього рішення покласти на департамент економічного розвитку облдержадміністрації, контроль – на постійну комісію обласної ради з питань соціально-економічного розвитку області, бюджету та фінансів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695 затверджено Державну стратегію регіонального розвитку на 2021–2027 роки, якою визначено стратегічні цілі державної регіональної політики на період до 2027 року:

1. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах.

2. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів.

3. Розбудова ефективного багаторівневого врядування. Відповідно до Стратегії пріоритетними напрямками регіонального розвитку

на період до 2027 року є: розвиток економічної, інфраструктурної, соціально-культурної зв'язаності та інтегрованості на національному, регіональному та місцевому рівні; ω прискорення економічного зростання регіонів та територій з низьким рівнем соціально-економічного розвитку із забезпеченням покращення стану навколишнього природного середовища та невиснажливого використання природних ресурсів; ω підвищення якості та забезпечення доступності для населення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, незалежно від місця проживання, зокрема на засадах цифровізації; ω охорона культурної спадщини, збереження традиційного характеру середовища населених пунктів. Реалізація Стратегії передбачена в два етапи: ω перший етап (2021–2023 роки) ω другий етап (2024–2027 роки)

На кожному етапі передбачено розроблення та виконання плану заходів на відповідний період та програм і проектів регіонального розвитку, в рамках яких конкретизуються пріоритетні завдання кожної стратегічної цілі Стратегії. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 р. № 497-р затверджено план заходів на 2021–2023 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки (далі – План заходів), яким визначено 131 завдання. Станом на 01 січня 2023 року План заходів виконано на 50%, а саме: 82 заходи – виконано в повному обсязі, 98 заходів – перебувають у стадії виконання, 3 заходи не виконано та 7 заходів не розпочато. Попри збройну агресію російської федерації проти України суб'єктами державної регіональної політики у 2021–2022 роках було забезпечено виконання завдань спрямованих на досягнення стратегічних цілей визначених Стратегією.

Реалізація Міської програми розвитку культури на 2022–2024 рр. передбачає участь сіл та малих міст у конкурсі проектів, що сприяють розвитку міст та сільської культури, із залученням коштів різних фондів, приватних та некомерційних організацій, місцевих бюджетів, організовуючи різні форми партнерства за участю населення, з метою реалізації намічених програм та проектів соціально-культурного розвитку.

Культурологічний аналіз соціокультурного розвитку міста Дніпро. Головне місто

регіону репрезентує всю область, вбирає в себе як позитивні так і негативні сторони її існування. Місто, як осередок будь якого регіону, розглядається як простір та час людського буття, культурна ідея, як ключовий культурний суб'єкт розвитку, що представляє собою особливу форму, яка склалася історично у контексті взаємодії інших соціальних інститутів. Будь який регіон чи місто являє собою живий соціальний механізм з унікальними культурними, матеріальними, а також духовними цінностями.

З культурологічної точки зору, культурний ландшафт міста Дніпро становить цілісний, просторово-часовий, матеріально-духовний світ, що формується у місті. Цілісність не полягає в наявності єдиного смислового поля, а в самому феномені культурного ландшафту, його значущості та взаємозв'язку компонентів. Все, що існувало в міській культурі, стає культурною пам'яттю та генетичним кодом поведінки, яка породжує певні образи. Ці образи є структурно складними та неоднорідними ментальними комплексами. Образний ландшафт міста стає частиною мовної культури та невід'ємною складовою культурного ландшафтного образу міста разом із розвитком міста. Збереження образу міста грає важливу роль у підтримці історичної наступності розвитку культур.

Таким чином, образ кожного міста представляє собою суб'єктивне об'єднання історичних, географічних, побутових та психологічних елементів, а також індивідуальних портретів-зрізів цього міста. Важливо, щоб сформований образ міста ніс у собі позитивні характеристики.

Міське середовище це не тільки предметно-просторове оточення у його чуттєвих аспектах, а й соціальне оточення, виражене у розподілі ролей та позицій. Формування міського середовища є формуванням образу міського життя. Місто це організований та життєвий простір, що створюється діяльністю людей, чиї повсякденні потреби складають соціальну основу формування міських ландшафтів. Фрагменти міського середовища аксіологічно значущі, якщо вони комунікативні та приносять людині відчуття комфорту.

Місто представляє не тільки історико-географічну або політико-адміністративну реальність, але й ментальну конструкцію, з динамічними та важковизначеними кордонами.

Геном міського способу життя об'єднує прагнення людини до усамітнення та автономії з прагненням до трансценденції, виходу за межі індивідуального існування до нескінченного та впорядкованого світу. Тому, місто повинно бути осередком культури та середовищем для культури, являти собою культурну ідею, незалежну від історичних ареалів та навколишнього середовища людини.

З точки зору розвитку культури міста, важливо не віддалятися від повсякденності у бік пафосних сфер, а внутрішньо освоювати повсякденність, охоплюючи звичайний світ у всіх його аспектах духовного існування. Таке цілісне сприйняття повсякденності та уважне занурення в неї можуть зробити цей світ дійсно сферою свободи людини міста. Навіть після появи інституціоналізованих сфер у повсякденному світі залишаються непомітні, але фундаментальні цінності, які зберігають свою важливість для життя людини, незважаючи на втрату сили спеціалізованих форм духовності.

Міській сфері слід розвивати індивідуалізовані форми культури, які дозволяють особистості зберігати свою цілісність та свободу. Разом з тим, ці форми культури повинні включати традиційні способи освоєння світу, вироблені в історії культури. Комплексне вивчення життєвого світу повинно сформувати повсякденну форму духовного освоєння світу, зробивши повсякденне життя центральним елементом. Таким чином, можна звільнити людину від залежності і від того, хто заповнює вакуум, що виник у розвитку культури.

В силу довгого співіснування місто почало нагадувати людину, а людина – місто. Близька спорідненість міської структури та шару антропоцентричного буття породжує уявні ситуації, де місто знаходить голос та сили для вираження свого власного розуму.

Така антропоморфність міста дала змогу безперешкодно вести споглядальний спосіб життя, завдяки місту прокидається умоспоглядання. Місто навчає структурному погляду на світ, там філософія стає продуктом міської культури. Міська група людей потребує стану, щоб систематично розмірковувати над безліччю конкуруючих міфологем. Місто являє собою нескінченне джерело ідей, що надають новизну життя, його невичерпність обумовлена нескінченними можливостями перетинів доль,

ідей, технологій та колізій. Місто стає місцем для метаморфоз інтелекту, надаючи умови для нескінченної комбінаторики. Місто сприймається як текст та контекст філософського твору.

Розвиток людства пов'язаний з розширенням спілкування та урбаністична цивілізація представляє собою ефективну та дієву форму цього розширення, стає новим простором розвитку та структуризації людської культури. З культурологічної точки зору, місто Дніпро в регіоні виступає як одне з найбільш універсальних проявів спілкування.

Комунікативна сутність людини, її невід'ємна потреба у спілкуванні, здатна долати замкнуті етнічні, культурні та релігійні традиції. Місто є місцем, де цей зв'язок між традиціями та комунікативною сутністю людини може бути встановлений, створюючи сприятливі умови для національної своєрідності та міжкультурного спілкування. Місто становить універсальний вияв комунікації, що слід розуміти як ключову цінність, що об'єднує людську самостійну активність. За Віктором Тарнером, місто, це вузол комунікації, який являє собою унікальне поєднання комунітасу та ієрархії (Turner, 1966). Якщо розвиток людства пов'язаний з розвитком навиків спілкування, то міська цивілізація виступає в ролі ефективної форми цього розвитку, будучи інтегративним показником.

Місто представляє собою багаторівневу систему і тому міська культура може базуватися на принципі анонімності та автономності особи, маючи специфічний міський ландшафт культурно-комунікаційного характеру. Місто є системою соціокультурних інститутів, що інтегрує людей та забезпечує ефективні взаємодії один з одним та з самим містом. Воно формує свою власну мову спілкування, унікальні для нього загальні слова, ідіоми, символи, міфи, легенди та образи характерних міських персонажів. Культурологічний підхід розглядає місто як простір з культурно конструйованим змістом. Одиницею організації є просторове місце, що формується міськими спільнотами.

Термін «культура міста» представляє собою узагальнену категорію, що охоплює створене людиною штучне середовище для існування та самореалізації. Це поняття включає в себе не тільки матеріальні об'єкти, а й душу міста, що формує норми, цінності, соціальну психологію, спосіб життя та менталітет городян. І все ж,

не дивлячись на посилену духовну складову, межі культури міста визначаються адміністративно-територіальними рамками. Основними складовими культури міста виступають субкультури: міська культура, сільська культура та квазіурбаністична. Міська культура представляє собою складну поліаморфну структуру, що складається з взаємодіючих субкультур, які представляють різні шари міського населення.

Розуміння міста через призму особистості городянина та розгляд його як світу культури піднімає важливе питання про взаємодію культурних елементів та особистісних особливостей у контексті міської середовища. Місто в цьому випадку розглядається як місце, що створює умови для відтворення певного типу особистості. Вплив культури на особистість та соціальні структури суспільства настільки великий що аналіз одного індивіда може дати уявлення про соціальну структуру, в якій він живе.

Таким чином, виділення соціокультурного потенціалу міста відбувається через взаємозв'язок його структури, впливу на особистість городянина та формування унікального стилю міського життя .

Управлінська практика сучасності виявляється нечутливою до органічних аспектів міського життя. Місцеві органи влади часто розглядають місто з технократичної точки зору, підпорядковуючи його відомчо-галузевому підходу. Це призводить до зміни соціокультурного розвитку міста, функціонування міської сфери культури, що оцінюється головним чином через проведення заходів та кількості їх відвідувачів, без реального розумінням соціокультурних процесів. Проте, слід акцентувати увагу на необхідності більше глибокого розуміння органічних аспектів міського життя і важливість обліку інтересів та потреб міста для побудови більше усвідомлених та орієнтованих на реальні зміни планів та стратегій соціокультурного розвитку міста .

Культурно-ціннісна політика м. Дніпро становить особливу галузь політичної діяльності, спрямовану на аксіологізацію поточної культури. Ця політика встановлює та підтримує зв'язки, засновані на спільному існуванні та взаємодії людей у ціннісно-насичених та духовно осмислених реальностях культури. Вона сприяє взаємодії та сприйняттю аксіологічних станів свідомості та волі, а також активної участі у створенні та підтримці ціннісного простору

культури, продукуючи вільне співробітництво у здійсненні самовизначеного життєвого плану. Місто цим самим формує особливу субкультуру з відповідними креативними індустріями, які на сучасному етапі соціально-економічного розвитку суспільства креативні індустрії виступають як вагома складова економічної галузі, оскільки стимулюють її розвиток і дозволяють створювати нові робочі місця (Глазунов, 2020, с. 110).

Місто, з одного боку, має матеріальний вимір, що проявляється в забудові та інфраструктурі. Людина займає певну частину цього простору, часто не усвідомлюючи своєї приналежності до міста в цілому. З іншого боку, місто становить віртуальну і навіть ефемерну реальність, постійно зазнає зміни у свідомості людей. Місто сприймається як ментальна конструкція, зародження якої відбувається на стику реального та уявного у свідомості людей, колективний образ міста сформований з різних символічних елементів (Nas, 2011). Ці символічні елементи формують творчі простори міста.

У більшості випадків творчі простори відкриваються активними жителями міста, найчастіше представниками культурної сфери, які зацікавлені у перетворенні міського середовища. Такі люди об'єднують навколо себе молодь та сприяють реалізації їх творчого потенціалу. Креативні простори забезпечують інноваційні та інтерактивні форми взаємодії молоді та інститутів культури та освіти. Також вони дозволяють молодим людям глибше зануритися у вивчення цікавих для них тем і впливають на ціннісні установки, що формуються у них.

Так, розглядаючи необхідність створення соціально-культурного простору у міському середовищі, можна виділити кілька основних функцій:

- створення середовища, багатого можливостями для навчання, самонавчання, обміну навичками, експериментування;
- впровадження найуспішніших кейсів на рівень міста та регіону;
- збільшення ринку робочих місць;
- підвищення туристичної привабливості міста та регіону;
- впорядкування депресивних міських територій.

Культурно-ціннісна політика міста Дніпро, спрямована на організаційно-діяльнісне освоєння аспектів способу життя та особистісного

зростання, що розгортається на кількох функціонально-аксіологічних горизонтах, які можуть бути прийняті або відхилені самими людьми. Для прикладу, в місті створені всі умови та проведені відповідні заходи для розвитку соціально-культурного простору: Муніципальна бюджетна установа «Культурно-дозвільний центр» м. Дніпро Дніпропетровської області (Будинок дозвілля, Історико-краєзнавчий музей, ЦБС – 6 бібліотек); Муніципальний бюджетний навчальний заклад «Дитяча школа мистецтв м. Дніпро» (Засновник – Муніципальна освіта м. Дніпро Дніпропетровської області). Велике значення мають виставки поза музеєм підготовлені до різних дат та свят, приурочені до міських та масових заходів. Вони дають можливість перегляду великої кількості городян.

Таким чином, значний науково-технічний та освітній потенціал, багатогалузева промисловість, аграрно-промисловий та будівельний комплекси, розвинутий транспорт і зв'язок, а головне мешканці Дніпропетровщини – надійна запорука того, що область завжди буде вагомим чинником подальшої демократизації, соціально-економічного та культурно-освітнього піднесення незалежної України.

Висновки. Питання соціально-культурного розвитку Дніпропетровської області набуває особливого значення в контексті постійних змін в суспільстві та швидкого технологічного розвитку і це не лише розширення культурних можливостей, але і покращення якості життя громадян, зміцнення соціальних зв'язків та встановлення високих стандартів етичності.

У сучасному світі, де ми стикаємося з глобальними викликами, такими як пандемія, кліматичні зміни та економічна нестабільність, важливо визначити стратегію, яка дозволить регіону зберегти свою ідентичність та розцвітати. Соціально-культурний розвиток регіону є ключовим елементом для створення стійкого та гармонійного суспільства і його важливими елементами є:

- збереження культурної спадщини, створення механізмів для збереження та популяризації історії, мови, традицій та мистецтва регіону, формування національного самовизначення та зміцненню єдності суспільства.

- розвиток освіти та культурних ініціатив, створення інтелектуально розвинутого та творчого суспільства, розвиток музеїв, театрів, бібліотек, а також організацію культурних заходів.

- формування місцевої ідентичності через підтримку ініціатив, які сприяють взаємодії між громадянами та активізації місцевих традицій.

- ефективна стратегія соціально-культурного розвитку вимагає тісної співпраці між громадськістю та владою. Громадськість має активно взяти участь у прийнятті рішень, а влада повинна створити умови для реалізації ініціатив та проектів, спрямованих на соціально-культурний розвиток.

Важливо розглядати соціально-культурний розвиток як необхідну передумову сталого та гармонійного розвитку Дніпропетровського регіону. Стратегія, орієнтована на збереження та розвиток культурних цінностей, сприятиме підвищенню якості життя та створенню позитивного образу регіону.

Список використаних джерел:

1. Горпинич О. В. (2019). Дослідження соціально-культурного розвитку міського простору в соціологічних вимірах сьогодення. *Грані*. Т. 22, № 1. С. 34-41. <https://doi.org/10.15421/17195>
2. Карлова В. В. (2022). *Державна політика у сфері культури : сутність та особливості реалізації в сучасних умовах* : автореф. дис. ... канд. наук держ. упр. : спец. 25.00.01 / В. В. Карлова ; Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. 118 с.
3. Малімон В. І. (2021). *Культурна політика держави як чинник реформування суспільства* : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. – Івано-Франківськ. 20 с.
4. Мізіна К.П. (2020). *Діячі державної влади та самоврядування Дніпропетровської області: історичні нариси*: у 2 т. С. 48.
5. Моштаківа Н. В. (2021). *Територіальна організація сфери культури регіональної соціогеосистеми* : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02 / Н. В. Моштаківа; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. 21 с.
6. Приходько О.М. (2016). *Розвиток соціальної сфери життя суспільства у сучасних умовах. Соціальна робота в Україні: основні напрями, проблеми та перспективи розвитку. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 квітня 2016 р.* Д.: ДНУ. 147 с.
7. Приходько О.М., Борисова С.Ю. *Фізкультурно-спортивна діяльність як пріоритетний напрям гуманітарної політики держави. Соціальна робота в Україні: основні напрями, проблеми та перспективи розвитку. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 квітня 2016 р.* Д.: ДНУ. 147 с.

8. Nas, P. J. M. (2011). *Cities full of symbols : a theory of urban space and culture*. Leiden University Press. URL: <https://hdl.handle.net/1887/21402>

9. Turner V. (1966). *The ritual process*. The Lewis Henry Morgan Lectures 1966 presented at The University of Rochester, Rochester, New York URL: https://monoskop.org/images/9/90/Turner_Victor_The_Ritual_Process_Structure_and_Anti-Structure.pdf

References:

1. Horpynych, O. V. (2019). Doslidzhennia sotsialno-kulturnoho rozvytku miskoho prostoru v sotsiologichnykh vymirakh sohodennia [Research of socio-cultural development of urban space in sociological dimensions of today]. *Grani*, 22(1), 34-41. <https://doi.org/10.15421/17195> [in Ukrainian].

2. Karlova, V. V. (2022). Derzhavna polityka u sferi kultury: sutnist ta osoblyvosti realizatsii v suchasnykh umovakh: avtoref. dys. ... kand. nauk derzh. upr. : spets. 25.00.01 [State policy in the field of culture: essence and features of implementation in modern conditions: author's abstract of dissertation... candidate of science in public administration: specialty 25.00.01]. Ukrainian Academy of Public Administration under the President of Ukraine. 118 p. [in Ukrainian].

3. Malimon, V. I. (2021). Kulturna polityka derzhavy yak chynnyk reformuvannia suspilstva: avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr.: 25.00.02; Ivano-Frankiv. nats. tekhn. un-t nafty i hazu. – Ivano-Frankivsk [Cultural policy of the state as a factor in the reform of society: author's abstract of dissertation... candidate of science in public administration: specialty 25.00.02; Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Ivano-Frankivsk]. 20 p. [in Ukrainian].

4. Mizina, K.P. (2020). Diachi derzhavnoi vlady ta samovriaduvannia Dnipropetrovskoi oblasti: istorychni narysy: u 2 t. [Figures of state power and local government of Dnipropetrovsk region: historical sketches: in 2 vols.]. p. 48 [in Ukrainian].

5. Moshtakova, N. V. (2021). Terytorialna orhanizatsiia sferi kultury rehionalnoi sotsioloheosystemy: avtoref. dys. ... kand. heohr. nauk: 11.00.02 / N. V. Moshtakova; Khark. nats. un-t im. V. N. Karazina. 21 p. [in Ukrainian].

6. Prykhodko, O.M. (2016). Rozvytok sotsialnoi sfery zhyttia suspilstva u suchasnykh umovakh. Sotsialna robota v Ukraini: osnovni napriamy, problemy ta perspektyvy rozvytku. Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 28 kvitnia 2016 r. D.: DNU [Development of the social sphere of society in modern conditions. Social work in Ukraine: main directions, problems, and prospects of development. Materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference, April 28, 2016. D.: DNU]. 147 p. [in Ukrainian].

7. Prykhodko, O.M., Borysova, S.Yu. (2016). Fizkulturno-sportyvna diialnist yak priorytetnyi napriam humanitarnoi polityky derzhavy. Sotsialna robota v Ukraini: osnovni napriamy, problemy ta perspektyvy rozvytku. Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 28 kvitnia 2016 r. D.: DNU [Physical education and sports activities as a priority direction of the humanitarian policy of the state. Social work in Ukraine: main directions, problems, and prospects of development. Materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference, April 28, 2016. D.: DNU]. 147 p. [in Ukrainian].

8. Nas, P. J. M. (2011). *Cities full of symbols: a theory of urban space and culture*. Leiden University Press. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/21402>. [in English].

9. Turner, V. (1966). *The ritual process*. The Lewis Henry Morgan Lectures 1966 presented at The University of Rochester, Rochester, New York. Retrieved from https://monoskop.org/images/9/90/Turner_Victor_The_Ritual_Process_Structure_and_Anti-Structure.pdf. [in English].